

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

6 octombrie 2010*

În cauza C-222/08,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 226 CE, introdusă la 22 mai 2008,

Comisia Europeană, reprezentată de domnii H. van Vliet și A. Nijenhuis, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg,

reclamantă,

împotriva

Regatului Belgiei, reprezentat de domnul T. Materne și de doamna M. Jacobs, în calitate de agenți, asistați de S. Depré, avocat,

pârât,

* Limba de procedură: olandeza.

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot (raportor), președinte de cameră, doamna C. Toader, domnii K. Schiemann, P. Kūris și L. Bay Larsen, judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,
grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 17 martie 2010,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 22 iunie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Prin cererea introductivă, Comisia Comunităților Europene solicită Curții să constate că, prin faptul că nu a transpus în totalitate articolul 12 alineatul (1) și articolul 13 alineatul (1), precum și partea A din anexa IV la Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile

utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (directiva privind serviciul universal) (JO L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213), Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul directivei menționate și al articolului 249 CE.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

Directiva 2002/22

- 2 Considerentul (4) al Directivei 2002/22 prevede că „[g]arantarea unui serviciu universal (adică asigurarea unui set minim de servicii stabilite pentru toți utilizatorii finali la un preț acceptabil) poate implica furnizarea anumitor servicii către unii utilizatori finali la prețuri diferite de cele care rezultă din condițiile de piață normale. Cu toate acestea, compensarea întreprinderilor desemnate să furnizeze astfel de servicii în aceste condiții nu trebuie să aibă ca rezultat o denaturare a concurenței, cu condiția ca întreprinderile desemnate să fie compensate pentru costul net specific și ca acest cost net să fie recuperat printr-un mijloc neutru din punctul de vedere al concurenței”.

3 Potrivit considerentului (18) al Directivei 2002/22:

„Statele membre ar trebui, dacă este cazul, să stabilească mecanisme de finanțare a costului net al obligațiilor de serviciu universal, în cazurile în care s-a demonstrat că obligațiile nu pot fi asumate decât cu pierdere sau la un cost net care depășește standardele comerciale normale. [...]”

4 Considerentul (21) al Directivei 2002/22 are următorul conținut:

„În cazul în care o obligație de serviciu universal reprezintă o sarcină excesivă pentru o întreprindere, statele membre pot fi autorizate să își stabilească mecanisme eficiente de acoperire a costurilor nete. [...]”

5 Potrivit articolului 3 din Directiva 2002/22, intitulat „Disponibilitatea serviciilor universale”:

„(1) Statele membre asigură disponibilitatea serviciilor prevăzute în acest capitol, la calitatea prevăzută, tuturor utilizatorilor finali de pe teritoriul lor, independent de amplasarea geografică și, luându-se în considerare condițiile naționale specifice, la un preț accesibil.

(2) Statele membre stabilesc abordarea cea mai eficientă și potrivită pentru a asigura punerea în aplicare a serviciului universal, respectând în același timp principiile obiectivității, transparenței, nediscriminării și proporționalității. Acestea încearcă să reducă la minimum perturbările de pe piață, în special furnizarea de servicii la prețuri

sau condiții diferite de condițiile normale de exploatare comercială, apărând în același timp interesul public.”

6 Articolul 8 din directiva menționată, intitulat „Desemnarea întreprinderilor”, prevede:

„(1) Statele membre pot desemna una sau mai multe întreprinderi pentru a garanta furnizarea de servicii universale [...]

(2) Atunci când statele membre desemnează întreprinderi responsabile de servicii universale pe întreg teritoriul lor național sau pe o parte a sa, acestea folosesc un mecanism de desemnare eficace, obiectiv, transparent și nediscriminatoriu, care nu exclude *a priori* nicio întreprindere. Metodele de desemnare asigură furnizarea serviciilor universale în mod rentabil și pot fi folosite ca mijloc de determinare a costului net al obligațiilor de serviciu universal, în conformitate cu articolul 12.”

7 Articolul 9 din Directiva 2002/22, intitulat „Accesibilitatea tarifelor”, prevede:

„(1) Autoritățile naționale de reglementare monitorizează evoluția și nivelul tarifelor cu amănuntul pentru serviciile identificate la articolele 4, 5, 6 și 7 ca fiind sub incidența obligațiilor de serviciu universal și furnizate de întreprinderile desemnate, în special cu privire la prețurile și veniturile consumatorilor naționali.

(2) Statele membre pot cere, având în vedere condițiile naționale, ca întreprinderile desemnate să propună consumatorilor opțiuni sau pachete tarifare diferite de cele oferite în condițiile comerciale normale, în special pentru a garanta ca persoanelor cu venituri mici sau cu nevoi sociale speciale să nu le fie oprit accesul sau utilizarea serviciilor telefonice accesibile publicului.

[...]”

- 8 Articolul 12 din Directiva 2002/22, intitulat „Calculul costurilor obligațiilor de serviciu universal”, prevede la alineatul (1):

„În cazul în care autoritățile naționale de reglementare consideră că furnizarea serviciului universal, în conformitate cu articolele 3 până la 10, poate reprezenta o îndatorire nejustificată pentru întreprinderile desemnate să furnizeze servicii universale, acestea calculează costul net al furnizării lor.

În acest scop, autoritățile naționale de reglementare:

- (a) calculează costul net al obligației de serviciu universal, luând în considerare eventualul avantaj comercial pe care îl are o întreprindere desemnată să furnizeze servicii universale, în conformitate cu anexa IV partea A, sau
- (b) folosesc costul net al furnizării serviciilor universale stabilit printr-un mecanism de desemnare în conformitate cu articolul 8 alineatul (2).”

- 9 Potrivit articolului 13 din Directiva 2002/22, intitulat „Finanțarea obligațiilor de serviciu universal”:

„(1) În cazul în care, pe baza calculului costului net prevăzut la articolul 12, autoritățile naționale de reglementare constată că o întreprindere este supusă unei îndatoriri nejustificate, statele membre decid, la cererea unei întreprinderi desemnate:

- (a) să introducă un mecanism de compensare a întreprinderii în cauză pentru costurile nete calculate în condiții de transparență și pornind de la fondurile publice și
- (b) să repartizeze costul net al obligațiilor de serviciu universal între furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice.

[...]”

- 10 Partea A din anexa IV la Directiva 2002/22 descrie modul în care trebuie calculat costul net al obligațiilor de serviciu universal după cum urmează:

„Obligațiile de serviciu universal reprezintă acele obligații pe care un stat membru le-a impus unei întreprinderi pentru furnizarea unei rețele și a unui serviciu într-o zonă geografică dată, aplicând, dacă este cazul, tarife compensate în schimbul furnizării acestui serviciu sau oferind tarife speciale consumatorilor cu venituri mici sau cu nevoi sociale specifice.

Autoritățile naționale de reglementare iau în considerare toate mijloacele posibile de stimulare a operatorilor (desemnați sau nu) pentru îndeplinirea obligațiilor lor de serviciu universal într-un mod rentabil. Costul net corespunde diferenței dintre costul net suportat de o întreprindere desemnată atunci când aceasta furnizează un serviciu universal și atunci când nu îl furnizează. Această regulă se aplică fie că rețeaua este complet terminată într-un stat membru, fie că este în curs de a se realiza și de a se extinde. Trebuie să se acorde atenția cuvenită evaluării corecte a costurilor pe care întreprinderea desemnată le-ar fi evitat dacă ar fi putut alege să nu aibă obligații de serviciu universal. Calculul costului net trebuie să evalueze avantajele, inclusiv cele intangibile, pentru operatorul de servicii universale.

[...]"

- 11 Potrivit articolului 38 din Directiva 2002/22, statele membre trebuiau să adopte actele cu putere de lege și actele administrative necesare pentru a se conforma acesteia până la 24 iulie 2003, să informeze imediat Comisia cu privire la aceasta și să aplice aceste dispoziții începând cu 25 iulie 2003.

Reglementarea națională

- 12 La 13 iunie 2005, Regatul Belgiei a adoptat Legea privind comunicațiile electronice (loi relative aux communications électroniques, *Moniteur belge* din 20 iunie 2005, p. 28070, denumită în continuare „Legea din 13 iunie 2005”), care a fost modificată ulterior prin Legea din 25 aprilie 2007 privind diferite dispoziții (IV) [loi du 25 avril 2007 portant des dispositions diverses (IV), *Moniteur belge* din 8 mai 2007, p. 25103, denumită în continuare „Legea din 25 aprilie 2007”].

- 13 Articolul 74 din Legea din 13 iunie 2005, astfel cum a fost modificată prin Legea din 25 aprilie 2007, are următorul conținut:

„Componenta socială a serviciului universal constă în acordarea, de către fiecare operator care oferă un serviciu public de telefonie consumatorilor, de condiții tarifare speciale anumitor categorii de beneficiari.

Categoriile de beneficiari și condițiile tarifare avute în vedere la primul paragraf, precum și procedurile care vizează obținerea respectivelor condiții tarifare sunt prevăzute în anexă.

Institutul [belgian al serviciilor poștale și al telecomunicațiilor (denumit în continuare «Institutul»)] transmite în fiecare an ministrului [competent în domeniul comunicațiilor electronice] un raport privind cotele relative ale operatorilor din numărul total de abonați sociali în raport cu cotele lor de piață pe baza cifrei de afaceri pe piața telefoniei publice.

Se creează un fond pentru serviciul universal în materie de tarife sociale, având ca obiect compensarea pierderilor prestatorilor de tarife sociale care au adresat o cerere în acest sens Institutului. Acest fond are personalitate juridică și este gestionat de Institut.

Regele stabilește, prin decret aprobat în cadrul Consiliului de Miniștri, după obținerea avizului Institutului, modalitățile de funcționare a acestui mecanism.

Dacă se dovedește că numărul reducerilor de tarif acordate de operator este inferior numărului reducerilor de tarif care corespund cotei sale din cifra de afaceri globală pe piața telefoniei publice, respectivul operator trebuie să compenseze această diferență.

Dacă se dovedește că numărul reducerilor de tarif acordate de operator este superior numărului reducerilor de tarif care corespund cotei sale din cifra de afaceri globală pe piața telefoniei publice, respectivul operator va primi o compensație în quantum egal cu această diferență.

Compensațiile avute în vedere la paragrafele precedente sunt datorate imediat. Compensarea efectivă efectuată prin intermediul fondului va avea loc îndată ce acesta devine operațional și cel mai târziu în cursul anului următor intrării în vigoare a prezentului articol.

Institutul calculează, potrivit metodologiei definite în anexă, costul net al tarifelor sociale pentru fiecare operator care a adresat o cerere în acest sens Institutului.

Institutul poate stabili modalitățile de calcul al costurilor și al compensațiilor în limitele stabilite de prezenta lege și de anexa la aceasta.”

- ¹⁴ Articolul 45bis din anexa la Legea din 13 iunie 2005, introdus prin articolul 200 din Legea din 25 aprilie 2007, definește metodologia care trebuie utilizată pentru calculul costului net al tarifelor sociale. Articolul 45bis menționat prevede:

„Costul net al tarifelor sociale ale serviciului universal corespunde diferenței dintre veniturile pe care prestatorul tarifelor sociale le-ar obține în condiții comerciale normale și cele pe care acesta le obține ca urmare a reducerilor prevăzute în prezenta lege în favoarea beneficiarului tarifului social.

În cursul primilor cinci ani de la intrarea în vigoare a legii, compensația pe care prestatorul istoric al tarifelor sociale o primește eventual este diminuată cu un procent stabilit de Institut.

Procentul la care se face referire în paragraful precedent este stabilit pe baza avantajului indirect. Institutul se va baza pe calculele pe care le-a făcut deja atunci când a stabilit costurile nete ale prestatorului istoric al tarifelor sociale.”

15 Potrivit articolului 202 din Legea din 25 aprilie 2007:

„La articolul 74 [al optulea] paragraf din Legea din 13 iunie 2005 [...], sintagma «Compensațiile avute în vedere la paragrafele precedente sunt datorate imediat» trebuie interpretată după cum urmează:

Cu ocazia pregătirii Legii din 13 iunie 2005 [...], ținând seama de condițiile prevăzute de Directiva [2002/22] și ca urmare a unei cereri în acest sens din partea prestatorului istoric al serviciului universal, după stabilirea costului net al serviciului universal de către Institut, legiuitorul, în calitate de autoritate națională de reglementare, a efectuat o evaluare a caracterului nerezonabil al îndatoririi. În această privință, legiuitorul a considerat, după cum a constatat de altfel Conseil d'État (Consiliul de Stat), că, în măsura în care se ține seama de întregul avantaj indirect, inclusiv de avantajul intangibil care poate fi generat de această prestație, orice situație deficitară pe care o evidențiază respectivul calcul este de fapt o îndatorire nerezonabilă.”

Procedura precontencioasă și procedura în fața Curții

- 16 După ce a primit, la 24 iunie 2005, textul Legii din 13 iunie 2005, prin care Regatul Belgiei a adoptat măsurile de transpunere a Directivei 2002/22, Comisia, prin scrisoarea de punere în întârziere din 15 noiembrie 2006, și-a exprimat îndoiala cu privire la conformitatea anumitor aspecte din această lege cu articolul 12 alineatul (1) și cu articolul 13 alineatul (1) din directiva menționată.
- 17 În răspunsul său din 16 februarie 2007, Regatul Belgiei a anunțat adoptarea unor modificări ale legii menționate, care au fost efectuate prin Legea din 25 aprilie 2007.
- 18 Prin urmare, Comisia și-a retras un anumit număr de obiecții. Cu toate acestea, două obiecții au fost menținute, și anume, pe de o parte, cea privind lipsa din legislația belgiană a unor dispoziții care prevăd examinarea, de către autoritatea națională de reglementare, a aspectului dacă obligația de a propune tarife sociale reprezintă o îndatorire nejustificată și, pe de altă parte, cea privind modul de calcul, de către autoritatea menționată, a costurilor nete legate de acordarea tarifelor sociale.
- 19 Comisia a emis, la 29 iunie 2007, un aviz motivat prin care invita Regatul Belgiei să ia măsurile necesare pentru a se conforma Directivei 2002/22 în termen de două luni de la primirea respectivului aviz.
- 20 Prin scrisoarea din 1 august 2007, Regatul Belgiei a prezentat o cerere de prelungire a termenului, pe care Comisia a respins-o pentru motivul că nu erau îndeplinite condițiile prevăzute în această privință.

- 21 Considerând că informațiile prezentate de Regatul Belgiei nu erau satisfăcătoare, Comisia a decis să introducă prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

Cu privire la primul motiv, referitor la modalitățile care permit să se stabilească dacă obligația de a aplica tarife sociale reprezintă o îndatorire nejustificată

Argumentele părților

- 22 Potrivit Comisiei, articolul 12 alineatul (1) și articolul 13 alineatul (1) din Directiva 2002/22 obligă autoritatea națională de reglementare să examineze natura îndatoririi care decurge, pentru operatorii desemnați să furnizeze servicii universale, din furnizarea acestor servicii.
- 23 Prin adoptarea articolului 74 din Legea din 13 iunie 2005, în forma rezultată din Legea din 25 aprilie 2007, legiuitorul belgian ar fi considerat că orice cost net ce rezultă din obligația de a practica tarife sociale reprezintă pentru întreprinderile în cauză o îndatorire nejustificată care trebuie în mod necesar să dea naștere unei compensări. Un fond pentru serviciul universal în materie de tarife sociale ar fi fost creat ulterior, fiind finanțat prin contribuțiile operatorilor și destinat compensării întreprinderilor menționate.

- 24 Comisia, pe lângă faptul că se întreabă dacă legiuitorul însuși poate acționa ca autoritate națională de reglementare, susține că Directiva 2002/22 impune obligația de a efectua examinarea concretă a naturii eventual nejustificate a îndatoririi în contextul calculului costului net al obligației de finanțare a obligațiilor de serviciu universal. În consecință, efectuarea aprecierii în această privință simultan cu adoptarea legii care urmărește instituirea normelor privind serviciul universal ar fi incompatibilă cu Directiva 2002/22, în măsura în care aceasta ar echivala cu stabilirea *a priori* și în mod general și abstract a naturii nejustificate a îndatoririi.
- 25 Comisia adaugă că metoda reținută nu corespunde modalităților impuse de Directiva 2002/22, deoarece nici legiuitorul belgian, nici Institutul nu au examinat niciodată în mod adecvat dacă furnizarea serviciului universal reprezintă o îndatorire nejustificată pentru operatorii în cauză.
- 26 În ceea ce privește calculul costurilor nete ale obligațiilor de serviciu universal realizat de Institut la 26 noiembrie 2002, Comisia arată că, în măsura în care Legea din 13 iunie 2005 a fost adoptată abia după doi ani și jumătate de la emiterea avizului Institutului, respectivul calcul era depășit și neadaptat situației de fapt reale. Astfel, deși legea menționată a impus obligația de serviciu universal tuturor operatorilor, avizul Institutului privind costurile suportate de societatea Belgacom (denumită în continuare „Belgacom”) privea doar estimările pentru anul 2003, când numai aceasta era supusă obligației de a aplica tarife sociale. În consecință, avizul în cauză nu se putea baza pe un calcul valabil al costurilor nete în temeiul căruia Regatul Belgiei să poată considera că adoptarea Legii din 13 iunie 2005 ar determina o îndatorire nejustificată pentru toți operatorii.
- 27 Comisia concluzionează că sistemul belgian nu stimulează respectarea principiilor rentabilității, eficacității, obiectivității, nediscriminării și reducerii la minim a perturbărilor concurenței, astfel cum sunt acestea stabilite în jurisprudența Curții, referindu-se în această privință la Hotărârea din 19 iunie 2008, Comisia/Franța (C-220/07, punctul 31).

- 28 Comisia arată în continuare că, astfel cum sunt reglementate de legea belgiană, competențele Institutului sunt prea limitate, în măsura în care nu se prevede că acesta poate constata că furnizarea serviciului universal nu implică o îndatorire nejustificată.
- 29 În sfârșit, Comisia este surprinsă de faptul că legiuitorul belgian ar fi acționat ca autoritate națională de reglementare pentru un singur aspect al directivelor privind telecomunicațiile, și anume aprecierea cu privire la existența unei îndatoriri nejustificate care ar rezulta din furnizarea serviciului universal, în condițiile în care Legea din 13 iunie 2005 nu avea în vedere această situație, care, de altfel, nu a făcut obiectul niciunei publicări în acest sens, contrar prevederilor articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2002/21/CE Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195), și în condițiile în care argumentele întemeiate pe dreptul constituțional belgian nu pot fi invocate în mod util.
- 30 Invocând principiul autonomiei instituționale, articolul 249 CE, precum și considerentul (11) și articolele 2 și 3 din Directiva 2002/21, Regatul Belgiei arată că nimic nu se opune ca, în conformitate cu sistemul său constituțional, parlamentul belgian să acționeze în calitate de autoritate națională de reglementare pentru a constata existența unei îndatoriri nejustificate ce rezultă din furnizarea serviciului universal.
- 31 Faptul de a stabili pe cale legislativă care trebuie să fie conținutul noțiunii de îndatorire nejustificată ar evita o inegalitate de tratament între diferiții operatori care sunt în prezent obligați cu toții să aplice tarife sociale și, prin urmare, suportă din această cauză pierderi, întrucât aceste tarife sunt inferioare prețurilor normale. Toate costurile nete pe care o întreprindere însărcinată cu serviciul universal trebuie să le suporte în calitate de furnizor al acestui serviciu ar trebui considerate astfel costuri nejustificate și, prin urmare, ar trebui să fie compensate.

- 32 Regatul Belgiei precizează că sarcinile atribuite autorității naționale de reglementare cu privire la organizarea serviciului social universal au fost repartizate între legiuitor, pe de o parte, și Institut, pe de altă parte, care, în calitatea sa de organ executiv, stabilește, potrivit criteriilor prevăzute de lege, dreptul fiecărui operator la o compensație.
- 33 Regatul Belgiei subliniază că un sistem liberalizat de serviciu social universal specific, cum este cel în cauză, în care toți operatorii sunt desemnați ca furnizori ai acestui serviciu, contribuie la o concurență permanentă între operatori și determină avantaje importante pentru consumator.
- 34 Buna funcționare a unui astfel de sistem ar necesita însă ca operatorii să dispună de garanții privind posibilitatea de a obține o compensație. În acest scop, compensația prevăzută ar acoperi cuantumul reducerilor legale pe care aceștia au trebuit să le acorde pentru a răspunde necesităților abonaților sociali pentru cuantumul care depășește, în mod proporțional, cotele de piață respective ale acestora. Costul net stabilit astfel ar corespunde definiției, prevăzute la al treilea paragraf din partea A din anexa IV la Directiva 2002/22, a „costurilor care pot fi atribuite [...] anumi[tor] utilizatori finali sau grupuri de utilizatori finali care [...] nu pot fi serviți decât în pierdere sau la costuri care ies din standardele comerciale normale”.
- 35 În ceea ce privește argumentul Comisiei potrivit căruia legislația belgiană nu prevede examinarea referitoare la natura eventual nejustificată a îndatoririi ce rezultă din obligațiile de serviciu universal, Regatul Belgiei arată că legiuitorul a considerat că îndatorirea este nejustificată atunci când trebuie suportat un cost net și atunci când se formulează o cerere de finanțare. Orice altă apreciere a caracterului nejustificat al îndatoririi ar conduce, în cadrul sistemului belgian, la o perturbare a concurenței între întreprinderile în cauză, deoarece, deși toate au aceleași obligații, dreptul de a solicita o compensație ar fi limitat la o parte dintre acestea.

- 36 Pe de altă parte, înainte de adoptarea deciziei privind caracterul nejustificat al îndatoririi respective, calculul costului net implicat de oferirea serviciului social universal ar fi fost efectuat de Institut în conformitate cu partea A din anexa IV la Directiva 2002/22. Acest calcul ar fi fost efectuat pentru prima oară în 2002 și ar fi fost actualizat în 2005, ținând seama în special de eventualele avantaje comerciale de care putea beneficia Belgacom ca urmare a monopolului pe care îl deținea la acel moment.
- 37 Referitor la cerința de transparentă prevăzută la articolul 12 alineatul (2) din Directiva 2002/22, Regatul Belgiei subliniază că decizia definitivă privind calculul costului net a fost publicată la 18 mai 2005 pe site-ul Institutului.
- 38 În plus, intervenția legiuitorului ar fi fost obligatorie ca urmare a cerințelor constituționale, întrucât regimul de compensare instituit în favoarea operatorilor ar trebui calificat drept regim fiscal.
- 39 Directiva 2002/22 ar impune obligația unei examinări unice a caracterului eventual nejustificat al îndatoririi, care ar conduce, prin urmare, la instituirea mecanismului de finanțare general, astfel cum este prevăzut la articolul 13 alineatul (2) din această directivă. În mod eronat, Comisia nu ar fi ținut seama de diferența fundamentală care ar exista între, pe de o parte, calculul costului net în cadrul deciziei privind caracterul eventual nejustificat al îndatoririi și în cadrul deciziei privind un mecanism de compensare – o operațiune unică ce a avut loc cu ocazia adoptării Legii din 13 iunie 2005 – și, pe de altă parte, calculul costului net în conformitate cu articolul 45bis din anexa la această lege – o operațiune anuală efectuată în vederea plății compensației tuturor operatorilor în cauză.

Aprecierea Curții

- 40 Cu titlu preliminar, trebuie amintit că Directiva 2002/22 vizează crearea unui cadru de reglementare armonizat care să asigure, în sectorul comunicațiilor electronice, furnizarea de servicii universale, și anume, asigurarea unui set minim de servicii stabilite pentru toți utilizatorii finali la un preț acceptabil. Potrivit articolului 1 alineatul (1) din această directivă, unul dintre obiectivele acesteia este asigurarea de servicii de bună calitate accesibile publicului în toată Comunitatea Europeană, printr-o concurență și o ofertă efective (Hotărârea Comisia/Franța, citată anterior, punctul 28).
- 41 În temeiul articolului 3 alineatul (2) din directiva menționată, statele membre stabilesc abordarea cea mai eficientă și mai potrivită pentru a asigura punerea în aplicare a serviciului universal, respectând în același timp principiile obiectivității, transparenței, nediscriminării și proporționalității, și încearcă să reducă la minimum perturbările de pe piață, apărând în același timp interesul public (Hotărârea Comisia/Franța, citată anterior, punctul 29).
- 42 Astfel cum prevede considerentul (4) al Directivei 2002/22, garantarea unui serviciu universal poate implica furnizarea anumitor servicii către unii utilizatori finali la prețuri diferite de cele care rezultă din condițiile de piață normale. Pentru acest motiv, legiuitorul comunitar a prevăzut, astfel cum reiese din considerentul (18) al aceleiași directive, că statele membre ar trebui, dacă este cazul, să stabilească mecanisme de finanțare a costului net al obligațiilor de serviciu universal în cazurile în care s-a demonstrat că respectivele obligații nu pot fi asumate decât cu pierdere sau la un cost net care depășește standardele comerciale normale.
- 43 Astfel, conform articolului 12 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2002/22, în cazul în care autoritățile naționale de reglementare consideră că furnizarea serviciului universal, în conformitate cu articolele 3-10 din această directivă, poate reprezenta o

îndatorire nejustificată pentru întreprinderile desemnate să furnizeze servicii universale, acestea trebuie să calculeze costul net al furnizării lor.

- 44 Trebuie să se constate că, deși prevederile celui de al doilea paragraf al articolului 12 alineatul (1), precum și cele ale anexei IV la Directiva 2002/22 stabilesc normele potrivit cărora trebuie calculat costul net al furnizării serviciului universal atunci când autoritățile naționale de reglementare au considerat că această furnizare poate reprezenta o îndatorire nejustificată, nu reiese nici din articolul 12 alineatul (1) menționat, nici dintr-o altă prevedere a acestei directive că legiuitorul comunitar ar fi intenționat să stabilească el însuși condițiile în care autoritățile menționate trebuie să considere, în prealabil, că respectiva furnizare poate reprezenta o astfel de îndatorire nejustificată.
- 45 În aceste condiții, Regatul Belgiei nu a încălcat obligațiile care decurg din articolul 12 din această directivă prin faptul că a stabilit condițiile potrivit cărora trebuie să se determine dacă respectiva îndatorire este sau nu este nejustificată.
- 46 În schimb, reiese din prevederile articolului 13 din Directiva 2002/22 că numai pe baza calculului costului net al furnizării serviciului universal, astfel cum este prevăzut la articolul 12 din aceasta, pot constata autoritățile naționale de reglementare că o întreprindere desemnată ca furnizor de servicii universale este într-adevăr supusă unei îndatoriri nejustificate și că, prin urmare, statele membre trebuie să decidă, la solicitarea acestei întreprinderi, să adopte modalități de compensare ca urmare a acestui cost.
- 47 În conformitate cu prevederile articolului 12 alineatul (1) al doilea paragraf litera (a), precum și ale anexei IV la Directiva 2002/22, acest calcul trebuie efectuat pentru fiecare dintre întreprinderile desemnate să furnizeze servicii universale.

- 48 Din moment ce constatarea faptului că furnizarea acestui serviciu reprezintă o îndatorire nejustificată pentru una sau pentru mai multe dintre aceste întreprinderi constituie o condiție prealabilă necesară pentru punerea în aplicare de către statele membre a unor mecanisme de compensare ca urmare a costurilor suportate de această întreprindere sau de aceste întreprinderi, este necesar să se stabilească semnificația noțiunii „îndatorire nejustificată”, aceasta nefiind definită de Directiva 2002/22.
- 49 În această privință, reiese din considerentul (21) al Directivei 2002/22 că legiuitorul comunitar a intenționat să stabilească o legătură între mecanismele de acoperire a costurilor nete pe care le poate implica furnizarea serviciului universal pentru o întreprindere, pe de o parte, și existența unei îndatoriri excesive în sarcina respectivei întreprinderi, pe de altă parte. În acest context, apreciind că costul net al serviciului universal nu reprezintă în mod necesar o îndatorire excesivă pentru toate întreprinderile în cauză, legiuitorul a urmărit să excludă posibilitatea ca orice cost net de furnizare a serviciului universal să dea în mod automat dreptul la o compensație. În aceste condiții, îndatorirea nejustificată a cărei existență trebuie constatată de autoritatea națională de reglementare înainte de orice compensație este îndatorirea care, pentru fiecare întreprindere în cauză, prezintă un caracter excesiv din punctul de vedere al capacității sale de a o suporta, ținând seama de ansamblul caracteristicilor proprii acesteia, în special de nivelul echipamentelor sale, de situația sa economică și financiară, precum și de cota sa de piață.
- 50 Deși, în lipsa din Directiva 2002/22 a unei precizări în această privință, revine autorității naționale de reglementare obligația de a stabili în mod general și impersonal criteriile care să permită determinarea pragurilor dincolo de care, ținând seama de caracteristicile menționate la punctul precedent, o îndatorire poate fi considerată excesivă, autoritatea menționată nu poate totuși să constate că îndatorirea determinată de furnizarea serviciului universal este nejustificată, în scopul aplicării articolului 13 din această directivă, decât cu condiția de a efectua o examinare specifică a situației fiecărei întreprinderi în cauză din perspectiva acestor criterii.
- 51 Dacă autoritatea națională de reglementare constată că una sau mai multe întreprinderi desemnate ca furnizori de serviciu universal sunt supuse unei îndatoriri nejustificate și dacă această întreprindere sau aceste întreprinderi solicită să fie compensate,

revine în acest caz statului membru obligația de a institui mecanismele necesare în acest scop, în conformitate cu articolul 13 alineatul (1) litera (a) din Directiva 2002/22, din care reiese în plus că această compensație trebuie să fie în raport cu costurile nete astfel cum au fost calculate în aplicarea articolului 12 din directiva menționată.

52 Reiese din cele ce precedă că statele membre nu pot, fără să încalce obligațiile ce rezultă din Directiva 2002/22, să constate că furnizarea serviciului universal constituie efectiv o îndatorire nejustificată compensabilă fără să fi efectuat calculul costului net pe care această furnizare îl reprezintă pentru fiecare întreprindere care este însărcinată cu respectiva furnizare și fără să fi apreciat dacă acest cost constituie o îndatorire excesivă pentru întreprinderea menționată. Statele membre nu pot nici să adopte un regim de compensare în care compensarea nu ar avea nicio legătură cu respectivul cost net.

53 Temeinicia primului motiv trebuie examinată în lumina acestor considerații.

54 Reiese din articolul 74 din Legea din 13 iunie 2005, astfel cum a fost interpretat prin Legea din 25 aprilie 2007, că, pentru a concluziona că furnizarea componentei sociale a serviciului universal reprezintă o îndatorire nejustificată, legiuitorul belgian a considerat că, în măsura în care s-a ținut seama, în ceea ce privește calculul costului net al acestui serviciu, de întregul avantaj indirect, inclusiv de avantajul intangibil care poate fi generat de această furnizare, „orice situație deficitară pe care o evidențiază calculul este [...] o îndatorire nerezonabilă”. Reiese din același articol 74 că respectivul legiuitor a decis că, dacă se dovedește că numărul reducerilor de tarif acordate de un operator este superior numărului reducerilor de tarif care corespund cotei sale din cifra de afaceri globală pe piața telefoniei publice, respectivul operator va primi o compensație al cărei quantum se va stabili în funcție de această diferență.

- 55 Pentru a se pronunța astfel, în 2005, cu privire la caracterul nejustificat al îndatoririi pe care o reprezintă furnizarea de tarife sociale în temeiul serviciului universal, legiuitorul belgian s-a bazat pe un aviz din 2002 al Institutului, privind costurile suportate de operatorul istoric – Belgacom – și referitor la estimări pentru anul 2003.
- 56 Astfel cum reiese din constatarea efectuată la punctul 44 din prezenta hotărâre, nimic nu se opunea ca autoritatea națională de reglementare, în condițiile în care Legea din 13 iunie 2005 obliga de la acel moment toți operatorii de telecomunicații să propună tarife sociale, să considere, pe baza datelor menționate mai sus, că respectivul cost al furnizării serviciului universal „poate” reprezenta o îndatorire nejustificată, în sensul articolului 12 din Directiva 2002/22.
- 57 În schimb, modalitățile de stabilire a îndatoririi nejustificate care conferă dreptul la o compensație, astfel cum sunt prevăzute de legea menționată, nu sunt conforme cu cerințele enunțate la articolul 13 din Directiva 2002/22.
- 58 Astfel, în primul rând, considerând că orice situație deficitară pe care o evidențiază calculul costului net este „o îndatorire nerezonabilă”, legiuitorul belgian a conferit, de la început, dreptul la compensație operatorilor pentru care costurile nete suportate ca urmare a obligațiilor de serviciu universal cărora le sunt supuși nu reprezintă totuși o îndatorire excesivă, în condițiile în care rezultă din cele prezentate la punctul 49 din prezenta hotărâre că, chiar dacă o situație deficitară reprezintă o sarcină, aceasta nu este în mod necesar o îndatorire excesivă pentru orice operator.
- 59 În al doilea rând, aprecierea caracterului excesiv al îndatoririi legate de furnizarea serviciului universal presupune o examinare specifică atât a costului net pe care îl reprezintă această furnizare pentru fiecare operator în cauză, cât și a tuturor caracteristicilor proprii acestui operator, precum nivelul echipamentelor sale, situația sa

economică și financiară, precum și cota sa de piață, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 47 și 49 din prezenta hotărâre. Cu toate acestea, Regatul Belgiei nu a dovedit, și nu rezultă din niciunul dintre elementele din dosarul prezentat Curții, că legiuitorul belgian ar fi ținut seama de toate aceste caracteristici atunci când a concluzionat că furnizarea serviciului universal reprezintă o îndatorire nejustificată.

- 60 În al treilea rând, prin faptul că a prevăzut că trebuie compensat în mod automat orice cost suportat ca urmare a faptului că numărul reducerilor de tarif acordate de un operator depășește în mod proporțional cota sa de piață, Legea din 13 iunie 2005 instituie un mecanism prin care se ajunge la o compensare fără legătură cu costul net al furnizării serviciului universal astfel cum a fost calculat acesta în aplicarea articolului 12 din Directiva 2002/22.
- 61 Rezultă din cele ce precedă că primul motiv invocat de Comisie, în măsura în care se întemeiază pe încălcarea obligațiilor prevăzute la articolul 13 din Directiva 2002/22, trebuie admis.

Cu privire la al doilea motiv, referitor la calculul costului net al furnizării serviciului universal

Argumentele părților

- 62 În cadrul celui de al doilea motiv, Comisia arată, pe de o parte, că, în măsura în care, potrivit legislației belgiene, calculul costului net al furnizării serviciului universal se întemeiază pe o pierdere ipotetică egală cu quantumul care corespunde numărului reducerilor de tarif acordate care depășesc în mod proporțional cota de piață a

operatorului în cauză, nu sunt luate în considerare costurile reale pe care întreprinderea le-ar fi evitat în mod efectiv în lipsa unei obligații de serviciu universal. O asemenea abordare ar fi contrară atât articolului 12 din Directiva 2002/22, cât și obligației care decurge din partea A din anexa IV la aceasta.

- ⁶³ Pe de altă parte, modul de calcul prevăzut de legiuitorul belgian nu ar lua în considerare avantajele comerciale de care beneficiază întreprinderea desemnată, în timp ce Directiva 2002/22 impune ca respectivul calcul al costului net să țină seama de avantajele pe care le poate genera furnizarea serviciului universal, inclusiv avantajele intangibile.
- ⁶⁴ Comisia susține în continuare că Regatul Belgiei consideră în mod eronat termenii „venituri” și „costuri” ca fiind sinonime. Faptul că un furnizor obține venituri mai mici pentru că trebuie să propună un tarif social ar constitui însă un aspect diferit de problema de a ști ce costuri nete suplimentare suportă ca urmare a obligației de serviciu universal.
- ⁶⁵ Astfel, costurile suplimentare reale suportate de acest furnizor, și anume costurile pe care acesta le-ar evita dacă nu ar fi obligat să propună un tarif social, nu ar corespunde în mod necesar cuantumului reducerilor pe care acesta trebuie să le acorde. Aceste costuri ar depinde, pe de o parte, de structura costurilor operatorului în cauză, care ar depinde, la rândul său, de tipul de servicii pe care le-a furnizat, și, pe de altă parte, de situația acestui operator față de clienții săi. Astfel, ar putea exista o mare diferență între, pe de o parte, costurile suplimentare pe care operatorul istoric le suportă întrucât continuă să deservească linia fixă a anumitor clienți sociali instalată de mulți ani și, pe de altă parte, costurile suplimentare suportate de un nou operator care conectează noi clienți sociali la rețeaua sa.

- 66 În sfârșit, în ceea ce privește calculul avantajelor comerciale, Comisia consideră că afirmația potrivit căreia operatorii nu beneficiază în principiu de niciun avantaj comercial indirect nu se bazează pe niciun element precis. În măsura în care Institutul nu a efectuat niciodată un calcul al costurilor nete – calculul realizat în ceea ce privește Belgacom în 2002 trebuind considerat depășit și neadaptat –, nu s-ar putea concluziona în niciun caz că obligația de a propune tarife sociale nu aduce avantaje comerciale niciunui operator.
- 67 Afirmând că metoda de calcul est perfect conformă cerințelor Directivei 2002/22, Regatul Belgiei precizează că costul net al obligațiilor de serviciu universal corespunde, în sistemul belgian, diferenței dintre, pe de o parte, veniturile pe care furnizorul serviciului universal le-ar realiza în condiții comerciale normale și, pe de altă parte, cele pe care acesta le percepe ca urmare a reducerilor prevăzute de lege în favoarea beneficiarilor tarifului social.
- 68 Singurele pierderi financiare pe care un operator le-ar fi putut evita în lipsa unei obligații de serviciu universal ar fi reducerile de tarif obligatorii. Astfel, făcând abstracție de tipul de tarif aplicat, operatorii oferă același serviciu oricărui abonat existent.
- 69 În măsura în care fiecare operator de telefonie publică este obligat să furnizeze serviciul universal consumatorilor, nu ar putea fi identificat un avantaj comercial indirect pentru un operator. În orice caz, eventuale avantaje ar fi în mod potențial identice pentru toți operatorii.
- 70 Pe de altă parte, potrivit statului membru pârât, deși constatarea că operatorul istoric dispunea de un mare avantaj comercial față de ceilalți operatori a justificat adoptarea articolului 45bis din anexa la Legea din 13 iunie 2005, introdus prin articolul 200 din Legea din 25 aprilie 2007, care a instituit un mecanism de diminuare a compensației

pe care o primește acest operator istoric, acest mecanism nu implică recunoașterea faptului că un asemenea avantaj ar putea exista și pentru ceilalți operatori.

- 71 Regatul Belgiei arată că, prin prisma modului de redactare a anexei IV la Directiva 2002/22, două tipuri de costuri pot fi luate în considerare în cadrul calculului costului net, și anume, pe de o parte, pierderile cauzate de faptul că costul serviciului universal nu este acoperit de venituri și, pe de altă parte, costurile ce rezultă din diferențele față de condițiile comerciale normale.
- 72 Prin urmare, abordarea adoptată de legiuitorul belgian, constând în a reține drept cost net reducerile în raport cu condițiile comerciale normale pe care furnizorii serviciului universal trebuie să le acorde abonaților sociali, ar fi conformă cu modul de redactare a părții A din anexa IV la Directiva 2002/22. Potrivit Regatului Belgiei, soluția contrară ar conduce, în sistemul liberalizat belgian, la o perturbare a concurenței între întreprinderile de telecomunicații, din moment ce acestea ar fi obligate, toate, să acorde reducerile sociale, dar ar beneficia de o compensație diferită.
- 73 În ceea ce privește examinarea avantajelor comerciale, Regatul Belgiei arată, pe de o parte, că un calcul al costului net a fost efectuat în ceea ce privește Belgacom ținând seama de avantajele comerciale pe care aceasta le putea obține din furnizarea serviciului universal ca urmare a monopolului pe care îl deținea la momentul respectiv în acest domeniu și, pe de altă parte, că, de la liberalizarea serviciului universal, calculul anual al costului net este efectuat cu ocazia stabilirii quantumului compensației datorate fiecărui operator ca urmare a cererii acestuia de compensare. Analiza sistemului liberalizat belgian ar releva faptul că avantajele comerciale indirecte pe care operatorii le pot obține din acordarea de reduceri sociale sunt potențial identice pentru toți operatorii.

Aprecierea Curții

- 74 Cu titlul preliminar, trebuie amintit, pe de o parte, că, potrivit prevederilor părții A din anexa IV la Directiva 2002/22, costul net al furnizării serviciului universal corespunde diferenței dintre costul net suportat de o întreprindere desemnată atunci când aceasta furnizează un serviciu universal și atunci când nu îl furnizează. În acest scop, trebuie, potrivit aceluiași prevederi, să se evalueze în mod corect costurile pe care întreprinderea desemnată le-ar fi evitat în lipsa obligațiilor privind serviciul universal, dacă ar fi putut alege să nu aibă astfel de obligații, și să evalueze avantajele, inclusiv avantajele intangibile, pentru operatorul de serviciu universal.
- 75 Pe de altă parte, potrivit articolului 45bis din Legea din 13 iunie 2005, costul net al componentei sociale a serviciului universal corespunde diferenței dintre veniturile pe care un operator le-ar obține în condiții comerciale normale și cele pe care acesta le obține ca urmare a reducerilor prevăzute în legea respectivă în favoarea beneficiarilor tarifului social.
- 76 Prin primul aspect al motivului invocat, Comisia susține că calculul prevăzut de legislația națională în cauză nu ar ține seama de costurile reale pe care întreprinderea desemnată le-ar fi evitat în mod efectiv dacă ar fi putut alege să nu aibă obligații de serviciu universal.
- 77 Trebuie arătat că acest aspect privește modalitățile de calcul al costului net al obligației de serviciu universal reținute de Directiva 2002/22, care constă în a ține seama de costurile suplimentare pe care întreprinderea desemnată a trebuit să le suporte ca urmare chiar a obligațiilor legate de acest serviciu universal. Prin urmare, aspectul menționat nu ar fi întemeiat decât dacă metoda de calcul în cauză ar exclude în mod necesar luarea în considerare a acestor costuri suplimentare.

78 În această privință, deși este cert că metoda de calcul a costului net al furnizării de servicii la tarife sociale instituită prin Legea din 13 iunie 2005 este diferită de cea utilizată pentru celelalte componente ale serviciului universal, precum „componenta geografică fixă”, punerea la dispoziție a unor posturi telefonice publice sau serviciul universal de informații, pentru care se prevede în mod explicit luarea în considerare a „costurilor evitate”, această împrejurare nu este suficientă, în sine, pentru a concluziona că calculul costului net al furnizării de servicii la tarife sociale ar încălca cerințele Directivei 2002/22.

79 Pe de altă parte, elementele din dosarul prezentat Curții nu permit să se considere că este inexactă afirmația Regatului Belgiei potrivit căreia singurele pierderi financiare pe care un operator le-ar putea evita dacă nu ar avea obligația de a furniza servicii la tarife sociale sunt reducerile de tarif obligatorii, din moment ce, făcând abstracție de tipul de tarif aplicat, operatorii oferă același serviciu unui abonat existent. Astfel, rezultă din aceste elemente că, independent de situația specifică a acestor operatori, conținutul diferitelor servicii pe care fiecare le furnizează propriilor abonați și, prin urmare, structura costurilor care se raportează la acest conținut ca atare nu sunt modificate ca urmare a simplului fapt că o parte dintre acești abonați pot pretinde să beneficieze de tarife sociale.

80 Prin urmare, Comisia nu a dovedit că legislația națională în cauză, prin faptul că a prevăzut că costul net al componentei sociale a serviciului universal corespunde diferenței dintre veniturile pe care prestatorul care furnizează servicii la tarife sociale le-ar obține în condiții comerciale normale și cele pe care le obține în mod efectiv ca urmare a reducerilor de tarif prevăzute de legislația menționată în favoarea beneficiarilor de tarife sociale, nu ar ține seama de costurile pe care întreprinderile desemnate să furnizeze servicii universale le-ar fi evitat dacă ar fi avut posibilitatea să nu îndeplinească obligații legate de acest serviciu.

81 Primul aspect al celui de al doilea motiv trebuie, prin urmare, respins.

- 82 Al doilea aspect al motivului menționat se întemeiază pe faptul că calculul prevăzut de legislația națională în cauză nu ar lua în considerare avantajele comerciale obținute de respectivele întreprinderi ca urmare a furnizării de servicii la tarife sociale, inclusiv avantajele intangibile.
- 83 Regatul Belgiei arată că, în măsura în care obligația de a furniza servicii la tarife sociale revine tuturor operatorilor care intervin pe teritoriul belgian, avantajele comerciale sunt în principiu potențial identice pentru toți acești operatori. Prin aceasta, Regatul Belgiei nu contestă că legislația națională în cauză nu ia în considerare posibilele avantaje comerciale obținute din furnizarea de servicii la tarife sociale.
- 84 Rezultă însă din prevederile articolului 12 alineatul (1) al doilea paragraf litera (a) coroborate cu cele ale anexei IV la Directiva 2002/22 că calculul costului net al furnizării serviciului universal trebuie să cuprindă evaluarea avantajelor, inclusiv a avantajelor intangibile, care rezultă din aceasta pentru operatorul în cauză. Din moment ce aceste prevederi fac parte din cadrul de reglementare armonizat pe care Directiva 2002/22 urmărește să îl creeze, revine statelor membre obligația de a ține seama de avantajele menționate atunci când stabilesc modalitățile potrivit cărora trebuie să se calculeze costul net al furnizării serviciului universal.
- 85 În aceste condiții, trebuie să se constate că al doilea aspect al celui de al doilea motiv este întemeiat.

86 Având în vedere toate considerațiile care precedă, urmează să se constate că:

- pe de o parte, prin faptul că a omis să ia în considerare, în calculul costului net al furnizării componentei sociale a serviciului universal, avantajele comerciale obținute de întreprinderile cărora le revine obligația acestei furnizări, inclusiv avantajele intangibile, și

- pe de altă parte, prin faptul că a constatat, la modul general și pe baza calculului costurilor nete ale furnizorului serviciului universal care era anterior unicul furnizor al acestui serviciu, că toate întreprinderile care trebuie să asigure în prezent furnizarea respectivului serviciu sunt supuse în mod efectiv unei îndatoriri nejustificate ca urmare a acestei furnizări, fără să fi efectuat o examinare specifică atât a costului net pe care îl reprezintă furnizarea serviciului universal pentru fiecare operator în cauză, cât și a tuturor caracteristicilor proprii acestuia din urmă, precum nivelul echipamentelor sale sau situația sa economică și financiară,

Regatul Belgiei nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 12 alineatul (1) și, respectiv, al articolului 13 alineatul (1) din Directiva 2002/22.

Cu privire la cheltuielile de judecată

87 Potrivit articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Potrivit articolului 69 alineatul (3) din același regulament, Curtea poate să repartizeze cheltuielile de judecată sau poate decide ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată, în special în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere.

⁸⁸ În speță, întrucât Comisia a căzut în pretenții cu privire la anumite capete de cerere, este necesară obligarea Regatului Belgiei la suportarea a două treimi din cheltuielile de judecată și obligarea Comisiei la suportarea unei treimi din cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară și hotărăște:

1) Regatul Belgiei,

- pe de o parte, prin faptul că a omis să ia în considerare, în calculul costului net al furnizării componentei sociale a serviciului universal, avantajele comerciale obținute de întreprinderile cărora le revine obligația acestei furnizări, inclusiv avantajele intangibile, și

- pe de altă parte, prin faptul că a constatat, la modul general și pe baza calculului costurilor nete ale furnizorului serviciului universal care era anterior unicul furnizor al acestui serviciu, că toate întreprinderile care trebuie să asigure în prezent furnizarea respectivului serviciu sunt supuse în mod efectiv unei îndatoriri nejustificate ca urmare a acestei furnizări, fără să fi efectuat o examinare specifică atât a costului net pe care îl reprezintă furnizarea serviciului universal pentru fiecare operator în cauză, cât și a tuturor caracteristicilor proprii acestuia din urmă, precum nivelul echipamentelor sale sau situația sa economică și financiară,

nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 12 alineatul (1) și, respectiv, al articolului 13 alineatul (1) din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul

universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (directiva privind serviciul universal).

- 2) Respinge acțiunea cu privire la restul motivelor.**

- 3) Obligă Regatul Belgiei să suporte două treimi din cheltuielile de judecată. Obligă Comisia Europeană să suporte o treime din cheltuielile de judecată.**

Semnături